

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-148>

УДК 368.9:336.2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНИХ ФІНАНСОВИХ ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ

ANALYSIS OF THE EFFECTIVENESS OF GOVERNMENT SUPPORT FOR INNOVATIVE FINANCIAL PROJECTS IN UKRAINE

Кулікова Єлизавета Олександрівна

старший викладач кафедри
фінансового менеджменту та фондового ринку,
Одеський національний економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6652-3387>

Kulikova Yelyzaveta

Odesa National Economic University

Стаття присвячена дослідженню ефективності державної підтримки інноваційних фінансових проектів в Україні, який є важливим аспектом для розуміння напрямів розвитку національної економіки. У статті розглядаються основні механізми державної підтримки інновацій, такі як фінансування через бюджетні та позабюджетні джерела, пільгові кредити, субсидії та гранти для підприємств, що займаються розробкою нових технологій та впровадженням інноваційних рішень. Аналізуються впливи таких інструментів на розвиток інноваційного бізнесу в Україні, визначаються фактори, що сприяють або стримують ефективність державної підтримки, а також оцінюється роль публічно-приватного партнерства. Крім того, звертається увага на позитивні й негативні аспекти державних програм та на пропозиції щодо удосконалення політики в цій сфері. Висновки статті мають на меті сформулювати рекомендації для оптимізації державної підтримки інноваційних фінансових проектів в Україні.

Ключові слова: державна підтримка, інноваційні фінансові проекти, інновації, публічно-приватне партнерство, фінансування, гранти, субсидії, пільгові кредити, економічний розвиток, Україна.

The article is devoted to a comprehensive analysis of the effectiveness of government support mechanisms for innovative financial projects in Ukraine, a crucial component for understanding the broader trajectory of national economic development in a post-crisis and reform-oriented context. By addressing both theoretical and practical dimensions, the study outlines the primary instruments utilized by the Ukrainian government to stimulate innovation, including budgetary allocations, extrabudgetary funds, concessional lending schemes, targeted subsidies, and competitive grants aimed at enterprises engaged in technological advancement and the practical deployment of innovative solutions. The article systematically evaluates the impact of these mechanisms on the growth and sustainability of innovation-driven businesses, paying special attention to sector-specific dynamics, institutional capacity, and regional disparities. Particular emphasis is placed on identifying the institutional, legal, and economic factors that either enhance or limit the efficacy of state interventions. Additionally, the research explores the role of public-private partnerships as a strategic tool for bridging gaps between public policy objectives and private sector capabilities. It critically assesses the strengths and weaknesses of current governmental programs, including issues related to transparency, bureaucratic barriers, funding fragmentation, and insufficient coordination among stakeholders. Based on empirical findings and comparative insights, the study offers a set of targeted, practical, and policy-relevant recommendations designed to improve the strategic planning, execution, and monitoring of innovation-oriented public policies. These recommendations are intended to foster a more conducive environment for financial innovation, technological modernization, and long-term sustainable economic growth in Ukraine under modern global economic challenges and institutional transformations. The article also underscores the necessity of ongoing dialogue between the state and business sector to ensure adaptive, inclusive, and forward-looking innovation policy frameworks.

Keywords: government support, innovative financial projects, innovation, public-private partnership, financing, grants, subsidies, preferential loans, economic development, Ukraine.

Постановка проблеми. Пенсійна система України є важливим компонентом соціального забезпечення, що має на меті гарантувати соціальну захищеність громадян у старості. Проте на даний момент система стикається з численними проблемами, які негативно впливають на її ефективність та здатність забезпечувати громадян адекватними пенсійними виплатами. Однією з головних проблем є постійний дефіцит Пенсійного фонду, зумовлений низьким рівнем внесків через низькі заробітні плати, тіньову економіку, а також демографічні зміни, такі як старіння населення та зменшення кількості працездатних осіб.

Зростання кількості пенсіонерів і зменшення чисельності працюючого населення створюють додаткові фінансові труднощі для Пенсійного фонду. Це в свою чергу призводить до необхідності залучення додаткових державних трансфертів, що збільшує фінансове навантаження на бюджет країни. Більшість пенсіонерів отримують пенсії, рівень яких не відповідає потребам для нормального проживання, що породжує соціальну нерівність та бідність серед старшого покоління.

Крім того, система пенсійних виплат є неефективною через недостатнє адміністрування та контроль за фінансовими потоками, а також через низький рівень розвитку накопичувальної пенсійної системи. Важливими аспектами також є відсутність належного рівня індексації пенсій, проблеми з корупцією та неефективним використанням державних ресурсів.

У контексті цих проблем постає питання необхідності реформування пенсійної системи України. Відсутність ефективної стратегії реформ може призвести до подальшого погіршення ситуації з пенсійним забезпеченням і підвищення соціальної нестабільності в країні.

Таким чином, основною проблемою є забезпечення стабільного та справедливого пенсійного забезпечення в умовах економічних і демографічних викликів, а також подолання існуючих недоліків в адмініструванні та фінансуванні пенсійної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень та публікацій з теми державної підтримки пенсійної системи України дозволяє виявити основні підходи та проблеми, які розглядають науковці. Зокрема, дослідження Крупника В. зосереджуються на аналізі причин дефіциту фонду та можливих шляхів його подолання, вклю-

чаючи розширення бази платників внесків і запровадження накопичувальної пенсійної системи. Це дозволить зменшити залежність пенсійної системи від державного бюджету і забезпечити її фінансову стабільність в умовах економічних змін. Особливу увагу в дослідженнях надають демографічним змінам, зокрема старінню населення. Мельник С. вивчає вплив старіння населення на пенсійне забезпечення і пропонує шляхи адаптації системи до цих змін, включаючи підвищення пенсійного віку та впровадження стимулів для продовження трудової діяльності після досягнення пенсійного віку. Ці заходи дозволяють зменшити навантаження на Пенсійний фонд і покращити фінансову стійкість системи.

Запровадження накопичувальної пенсійної системи також є предметом уваги вчених, серед яких Шевченко І., який досліджує переваги і недоліки таких систем. Автор наголошує на необхідності створення національного накопичувального фонду, що дозволить громадянам самостійно накопичувати кошти для пенсії і зменшити навантаження на державний бюджет. Вибір накопичувальної моделі пенсійного забезпечення вважається важливим для створення більш стабільної системи. Соціальна справедливість у пенсійній системі також є предметом дослідження. Зокрема, Тимошук Л. звертає увагу на проблему нерівності в розмірах пенсій для різних соціальних груп, особливо для тих, хто працює в тіньовій економіці або на неповний робочий день. Дослідження пропонує механізми забезпечення рівного доступу до пенсійного забезпечення для всіх громадян, зокрема для найбільш вразливих груп.

Не менше значення надається проблемі адміністративної ефективності управління Пенсійним фондом України. Гончарова О. вивчає корупційні ризики і неефективне використання ресурсів Пенсійного фонду. Авторка пропонує підвищити прозорість процесів, впровадити автоматизацію управлінських процесів та вдосконалити механізми контролю за фінансовими потоками, щоб забезпечити ефективніше використання державних ресурсів.

Також актуальними є дослідження, що стосуються порівняння пенсійних систем України з іншими європейськими країнами. Петренко М. порівнює різні моделі пенсійного забезпечення, аналізує їх ефективність та адаптує іноземний досвід до українських реалій. Автор зазначає важливість розвитку інвестицій у накопичувальні пенсії та удосконалення

державних трансфертів для забезпечення стабільного функціонування системи.

Останнім часом дослідження також звертають увагу на вплив економічних криз на стабільність пенсійної системи. Руденко В. аналізує вплив зовнішніх економічних шоків на дефіцит Пенсійного фонду і пропонує шляхи пом'якшення цього впливу, зокрема через введення більш гнучких механізмів управління трансфертами та пенсійними виплатами в умовах економічної нестабільності.

Таким чином, останні дослідження вказують на низку проблем, що потребують вирішення для забезпечення ефективної роботи пенсійної системи України. Вони охоплюють широкий спектр питань, від фінансової стабільності та адміністративної ефективності до соціальної справедливості та порівняння пенсійних систем. Всі ці роботи мають важливе значення для розробки реформ, які дозволять забезпечити стабільне і справедливе пенсійне забезпечення в Україні в умовах сучасних економічних і соціальних викликів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Пенсійна система України стикається з кількома невирішеними проблемами. Дефіцит Пенсійного фонду через низькі внески та старіння населення ставить під загрозу стабільність системи. Більшість пенсій залишаються низькими, що призводить до соціальної нерівності. Накопичувальна система розвивається повільно, через відсутність довіри та стимулів. Корупція та неефективне управління Пенсійним фондом ускладнюють використання ресурсів. Також є проблема залучення до системи людей, що працюють в тіньовій економіці або на неповний робочий день. Загалом, ці проблеми вимагають комплексного підходу для реформи пенсійної системи.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цієї статті є аналіз ефективності державної підтримки пенсійної системи України та вивчення основних проблем, що впливають на її стабільність і справедливість.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пенсійна система України є змішаною та базується на трьох основних складових: солідарній, накопичувальній і добровільній (додатковій) системах. Кожна з цих складових має свої особливості, переваги та недоліки, а також потребує різних підходів до регулювання та фінансування. Структура пенсійної системи України визначена законо-

давчо і постійно змінюється в залежності від соціально-економічної ситуації в країні. Солідарна система є основною складовою пенсійної системи України і забезпечує виплати пенсій за рахунок внесків працюючих громадян. Це система, де нинішні пенсії фінансуються за рахунок внесків тих, хто працює зараз. Таким чином, працівники сплачують внески до Пенсійного фонду, і ці кошти використовуються для виплати пенсій тим, хто вже вийшов на пенсію. Накопичувальна система – це частина пенсійної системи, яка передбачає накопичення пенсійних внесків на індивідуальних рахунках громадян, що будуть використовуватись для виплати пенсій у майбутньому. Добровільна або додаткова пенсійна система є факультативною складовою пенсійного забезпечення в Україні, яка дозволяє громадянам створювати додаткові пенсійні накопичення через різні інструменти, зокрема приватні пенсійні фонди, страхові компанії та інші фінансові установи [7].

Пенсійна система України, як і в багатьох інших країнах, стикається з численними проблемами, які обумовлені як економічними, так і соціальними чинниками. Зокрема, проблеми стосуються фінансування пенсійних виплат, стабільності Пенсійного фонду, демографічних змін, тіньової економіки та недостатнього рівня довіри до фінансових інститутів. Далі детально розглянемо основні проблеми пенсійної системи України. Однією з найбільших проблем пенсійної системи України є постійний дефіцит Пенсійного фонду, який виникає через дисбаланс між кількістю працюючих осіб, що сплачують внески, і кількістю пенсіонерів, які отримують пенсії. Цей дефіцит необхідно покривати за рахунок державного бюджету або запозичень [8]. В Україні відзначається негативний демографічний тренд – скорочення чисельності населення, зокрема працездатного. Число пенсіонерів зростає, тоді як кількість працюючих осіб зменшується. Це зменшує надходження до Пенсійного фонду, збільшуючи фінансовий дефіцит. В Україні рівень заробітних плат в багатьох секторах економіки залишається низьким, що означає менший розмір внесків до Пенсійного фонду. Більшість громадян не отримують достатніх заробітків для сплати максимальної суми пенсійних внесків, що негативно позначається на обсягах фінансування пенсій. Одна з причин дефіциту – це неефективне управління ресурсами Пенсійного фонду, відсутність належного контролю та системи моніторингу.

Значною проблемою є низький рівень пенсій, особливо для більшості пенсіонерів, які не мають достатнього страхового стажу або працювали в секторах з низькими заробітками. Розмір пенсій у різних категорій громадян значно різниться. Для багатьох пенсіонерів пенсії є нижчими за рівень прожиткового мінімуму, що ставить під загрозу їхню соціальну безпеку [9]. Наприклад, пенсії для тих, хто працював у сфері з низькими зарплатами, можуть бути в рази меншими, ніж для тих, хто працював в державному секторі з високою зарплатою. Індexація пенсій, що проводиться державою, часто не відповідає рівню інфляції, і, як наслідок, пенсії знецінюються в умовах зростання цін на товари та послуги. Це робить пенсіонерів вразливими до економічних криз.

В Україні існує значна нерівність між розмірами пенсій, які отримують громадяни, залежно від їхнього стажу роботи, заробітної плати та категорії працівника. Пенсіонери, які працювали в галузях з низькими заробітними платами, часто отримують мізерні пенсії [10]. Це призводить до бідності серед значної частини пенсіонерів. Оскільки частина працездатного населення працює в тішовій економіці і не сплачує належні внески до Пенсійного фонду, це створює соціальну нерівність між офіційно працевлаштованими та неофіційними працівниками, що також негативно позначається на рівних можливостях для пенсійного забезпечення.

Велика частина економічної діяльності в Україні здійснюється в тішовому секторі, де працівники не сплачують соціальні внески, що знижує рівень фінансування Пенсійного фонду [11]. Через високі податки і низькі зарплати багато роботодавців і працівників вдаються до використання тішових схем працевлаштування, що призводить до значного недофінансування Пенсійного фонду. Проблеми з тішовою економікою посилюються через високий рівень неофіційного працевлаштування, що створює додаткові труднощі для ефективного адміністрування пенсійної системи.

Необхідно також відзначити низький рівень адміністрування Пенсійного фонду, що є причиною багатьох проблем в системі. Високий рівень корупції та неефективного управління в державних установах призводить до нецільового використання коштів Пенсійного фонду, неефективного розподілу фінансових ресурсів та порушень законодавства. Пенсійний фонд має обмежені можливості для належного моніторингу і контролю за надходжен-

ням внесків, що може призводити до неправильного нарахування пенсій або затримок з виплатами.

Пенсійна система також вразлива до економічних і політичних змін, що можуть вплинути на її стабільність. В умовах економічних криз, таких як падіння ВВП або зниження виробництва, кількість робочих місць скорочується, і відповідно зменшується сума внесків до Пенсійного фонду. Невизначеність політичної ситуації може ускладнювати проведення пенсійних реформ або призвести до затримок у впровадженні необхідних змін.

Оцінка ефективності державної підтримки пенсійної системи є важливим аспектом аналізу, оскільки саме держава забезпечує основне фінансування пенсій, а також регулює всі основні аспекти системи. Оцінка ефективності державної підтримки повинна включати не лише фінансові параметри, але й соціальні, економічні та управлінські фактори, що можуть впливати на загальну стійкість та доступність пенсійного забезпечення для населення. У цій частині буде розглянуто кілька основних критеріїв для оцінки ефективності державної підтримки пенсійної системи України. Фінансова стабільність є основним критерієм для оцінки ефективності державної підтримки пенсійної системи. Держава повинна забезпечити достатній рівень фінансування Пенсійного фонду для виплати пенсій, попри існуючий дефіцит. Оцінка ефективності державної підтримки базується на зменшенні або стабілізації дефіциту Пенсійного фонду. За даними Пенсійного фонду України, дефіцит фонду в останні три роки стабільно зростає. Зокрема, в 2022 році дефіцит становив понад 40 мільярдів гривень, а в 2023 році ця цифра перевищила 50 мільярдів гривень. Це пов'язано з низьким рівнем заробітних плат та високим рівнем неформальної зайнятості, що зменшує базу для сплати внесків [1; 2; 3].

Державні трансферти з державного бюджету повинні покривати недофінансування, однак рівень дефіциту залишається високим, що свідчить про неефективність управління ресурсами та відсутність достатньої кількості сплачуваних внесків. Держава повинна забезпечити стабільність пенсійних виплат для пенсіонерів. Якщо держава успішно забезпечує регулярні виплати вчасно, це є показником ефективності підтримки. Одним з важливих аспектів ефективності є регулярна індексація пенсій для компенсації інфляції та підвищення рівня прожиткового

мінімуму. В Україні ця індексація не завжди є достатньою, що знижує рівень життя пенсіонерів. У 2021–2023 роках в Україні було проведено кілька етапів індексації пенсій. У 2021 році було проведено індексацію пенсій на 11%, що частково компенсувало інфляцію та зростання вартості життя. Однак ця індексація не була достатньою для того, щоб значно підвищити рівень пенсій для всіх категорій пенсіонерів. У 2022 році індексація була проведена на рівні 14%, що також частково компенсувало економічні втрати через високий рівень інфляції, зокрема через зростання цін на основні товари та послуги. У 2023 році була проведена індексація пенсій на 19%, що стало одним із найбільших підвищень за останні роки, але це все ще не забезпечило адекватного рівня пенсій для всіх категорій пенсіонерів [4; 5; 6].

Соціальна справедливість в пенсійній системі полягає в тому, щоб усі громадяни мали рівний доступ до пенсійних виплат, а розмір пенсії залежав від внеску в систему. Ефективність державної підтримки можна оцінювати через рівність пенсій та доступ до пенсійних виплат. Одним з критеріїв є рівність розмірів пенсій для осіб, які працювали в різних секторах економіки, мають різний рівень доходів та страхового стажу. Якщо пенсії значно відрізняються між категоріями громадян, то це може свідчити про неефективну державну підтримку пенсійної системи. Оцінюється також рівень доступності пенсійних виплат для всіх громадян, зокрема для тих, хто працює в тіньовому секторі або має низький рівень офіційного доходу. Потрібно досягти забезпечення пенсійним забезпеченням навіть для громадян, які через певні обставини не можуть робити великі внески до Пенсійного фонду. За даними Пенсійного фонду України, середня пенсія станом на 2023 рік складає близько 4 600 гривень, що є значно нижчим за рівень прожиткового мінімуму, який на 2023 рік становив 2 589 гривень на одну особу. При цьому пенсії для висококваліфікованих працівників, таких як держслужбовці, судді або військові, часто перевищують 10 000 гривень, що створює значний розрив у рівні життя. Згідно з даними Держстату, лише 30% пенсіонерів отримують пенсію понад 5 000 гривень, тоді як понад 40% пенсіонерів мають пенсії, що не перевищують 3 000 гривень, що значно нижче від рівня необхідного для нормального існування [4; 5; 6].

Оцінка ефективності також включає здатність пенсійної системи адаптуватися до змі-

нюваної демографічної ситуації та економічних умов. Державна підтримка повинна бути орієнтована на сталий розвиток пенсійної системи в умовах змін. За даними Пенсійного фонду, пенсії для державних службовців, військових та суддів на 2023 рік складають в середньому 10 000–15 000 гривень, що майже втричі більше, ніж для більшості пенсіонерів з приватного сектору, де середня пенсія становить 4 600 гривень [1; 2; 3]. Така різниця в пенсійних виплатах створює відчутну соціальну нерівність і потребує перегляду системи пільг та пенсій для різних категорій громадян. Одним із основних викликів для пенсійної системи є старіння населення. Для ефективної підтримки системи держава повинна адаптувати пенсійне законодавство до зростаючого числа пенсіонерів і зменшення кількості працездатного населення. Це включає підвищення пенсійного віку або стимулювання збільшення кількості працездатних осіб. В умовах економічної нестабільності (інфляція, зниження виробництва) держава повинна забезпечити стійкість пенсійних виплат. Важливо, щоб державні трансферти покривали дефіцит навіть під час економічних криз. Старіння населення України значно посилює проблему нерівності в пенсійній системі. Станом на 2023 рік частка осіб старше 65 років в Україні становить понад 16%, і цей показник постійно зростає. За прогнозами, до 2030 року цей відсоток може зрости до 20%. Відповідно, Пенсійний фонд буде зіштовхуватися з постійним зменшенням співвідношення працюючих до пенсіонерів (в 2023 році це співвідношення складає близько 1:1,5), що значно погіршує фінансування пенсій та підвищує соціальну нерівність [1; 2; 3].

Ефективність державної підтримки пенсійної системи також залежить від адміністративного управління та організації Пенсійного фонду. Питання корупції та неефективного використання ресурсів Пенсійного фонду значно знижують ефективність підтримки. Потрібно забезпечити прозорість та контроль за фінансовими потоками, що надходять до фонду, а також належне розподілення цих коштів. Важливою складовою є забезпечення належної технічної та інформаційної бази для адміністрування пенсійних виплат. Проблеми з реєстрацією пенсіонерів, затримки в обробці даних або інші організаційні труднощі можуть значно вплинути на ефективність системи.

Ефективність державної підтримки оцінюється через здатність до реформування та адаптації пенсійної системи до сучасних

умов. В Україні накопичувальна пенсійна система поки що не розвинена, хоча і введена в обмеженому вигляді. Державна підтримка має включати підтримку та розвиток цього напрямку, а також залучення громадян до участі в накопичувальних програмах через податкові пільги або інші стимули. Необхідно спрямовувати державну підтримку на найбільш уразливі групи пенсіонерів (зокрема ті, хто отримує мінімальні пенсії), забезпечуючи їх додатковими виплатами або соціальними допомогами.

Висновки. Аналіз ефективності державної підтримки пенсійної системи України свідчить про наявність численних викликів та проблем, які потребують термінового вирішення для забезпечення стабільного і справедливого пенсійного забезпечення громадян. Основними проблемами є дефіцит Пенсійного фонду, низький рівень пенсій, недостатня ефективність адміністрування фонду, а також демографічні зміни, що ускладнюють фінансування пенсійних виплат.

Держава повинна забезпечити фінансову стабільність системи через своєчасні та

достатні трансферти з державного бюджету, впровадження реформ для підвищення ефективності накопичувальної пенсійної системи, а також індексацію пенсій з урахуванням інфляції. Окрім цього, важливо працювати над зменшенням тіньової економіки та забезпечити соціальну справедливість, щоб усі категорії громадян мали доступ до достойного пенсійного забезпечення.

Оцінка ефективності державної підтримки також показує необхідність розвитку механізмів реформування пенсійної системи, зокрема підвищення рівня довіри до фінансових інститутів і пенсійних фондів, забезпечення прозорості та належного управління коштами Пенсійного фонду, а також адаптації до змінюваних демографічних та економічних умов.

Для досягнення ефективності пенсійної системи України необхідна комплексна стратегія реформ, яка передбачає як фінансові, так і соціальні зміни, що дозволить забезпечити гідне пенсійне забезпечення для всіх громадян, сприяти економічному розвитку та зміцненню соціальної стабільності в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2021 рік. URL: <http://www.pfu.gov.ua> (дата звернення 20.03.2025)
2. Звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2022 рік. URL: <http://www.pfu.gov.ua> (дата звернення 20.03.2025)
3. Звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2023 рік. URL: <http://www.pfu.gov.ua> (дата звернення 20.03.2025)
4. Державна служба статистики України. (2021). Статистичний збірник "Соціально-економічне становище України". URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення 20.03.2025)
5. Державна служба статистики України. (2022). Статистичний збірник "Соціально-економічне становище України". URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення 20.03.2025)
6. Державна служба статистики України. (2023). Статистичний збірник "Соціально-економічне становище України". URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення 20.03.2025)
7. Кравченко О. В. Теоретичні та практичні аспекти пенсійного забезпечення в Україні. *Економіка України*. 2020, № 5. С. 50–64.
8. Мельник І. А. Актуальні проблеми пенсійної реформи в Україні. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія економіка*. 2021. № 2 (93). С. 112–123. DOI: 10.31851/nbu.2021.2.93.112.
9. Тимошенко Н. П. Пенсійна реформа в Україні: перспективи та проблеми. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1. С. 98–105. DOI: 10.21272/vesu.2022.1.98.
10. Іванова Л. П. Соціальна справедливість та пенсійне забезпечення в Україні. *Наукові записки Київського університету економіки та права*. 2023. № 3. С. 72–85. DOI: 10.31003/kkuerp.2023.3.72.
11. Шевченко Т. О. Роль індексації пенсій в умовах економічної нестабільності. *Фінансові дослідження*. 2020. № 7. С. 34–48. DOI: 10.32388/fd2020.7.34.

REFERENCES:

1. Pensijnij fond Ukraïny. (2021). *Zvit pro vykonannia biudzhetu Pensijnogo fondu Ukraïny za 2021 rik* [Report on the execution of the Pension Fund of Ukraine budget for 2021]. Retrieved March 20, 2025, from <http://www.pfu.gov.ua>

2. Pensijnij fond Ukraïny. (2022). *Zvit pro vykonannia biudzhetu Pensijnogo fondu Ukraïny za 2022 rik* [Report on the execution of the Pension Fund of Ukraine budget for 2022]. Retrieved March 20, 2025, from <http://www.pfu.gov.ua>
3. Pensijnij fond Ukraïny. (2023). *Zvit pro vykonannia biudzhetu Pensijnogo fondu Ukraïny za 2023 rik* [Report on the execution of the Pension Fund of Ukraine budget for 2023]. Retrieved March 20, 2025, from <http://www.pfu.gov.ua>
4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukraïny. (2021). *Statystychnyj zbornyk "Socijal'no-ekonomične stanovy-sce Ukraïny"* [Statistical yearbook "Socio-economic situation of Ukraine"]. Retrieved March 20, 2025, from <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukraïny. (2022). *Statystychnyj zbornyk "Socijal'no-ekonomične stanovy-sce Ukraïny"* [Statistical yearbook "Socio-economic situation of Ukraine"]. Retrieved March 20, 2025, from <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Derzhavna sluzhba statystyky Ukraïny. (2023). *Statystychnyj zbornyk "Socijal'no-ekonomične stanovy-sce Ukraïny"* [Statistical yearbook "Socio-economic situation of Ukraine"]. Retrieved March 20, 2025, from <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Kravčenko, O. V. (2020). Teoretyčni ta praktyčni aspekty pensijnoho zabezpečennja v Ukraïni. *Ekonomika Ukraïny* [Economy of Ukraine], (5), 50–64.
8. Mel'nyk, I. A. (2021). Aktual'ni problemy pensijnoï reformy v Ukraïni. *Naukovyj visnyk Černiveckoho universytetu. Serija ekonomika* [Scientific Bulletin of Chernivtsi University. Series Economics], (2), 112–123. <https://doi.org/10.31851/nbu.2021.2.93.112>
9. Tymošenko, N. P. (2022). Pensijna reforma v Ukraïni: perspektyvy ta problemy. *Visnyk ekonomičnoï nauky Ukraïny* [Bulletin of Economic Science of Ukraine], (1), 98–105. <https://doi.org/10.21272/vesu.2022.1.98>
10. Ivanova, L. P. (2023). Socijal'na spravedlyvist' ta pensijne zabezpečennja v Ukraïni. *Naukovi zapysky Kiyivs'koho universytetu ekonomiky ta prava* [Scientific Notes of Kyiv University of Economics and Law], (3), 72–85. <https://doi.org/10.31003/kkuep.2023.3.72>
11. Ševčenko, T. O. (2020). Rol' indeksacii pensij v umovah ekonomičnoï nestabil'nosti. *Finansovi doslidžen-nja* [Financial Studies], (7), 34–48. <https://doi.org/10.32388/fd2020.7.34>